

סיכומי הדף - הידומי

רבי יהושע בן קרח אומר: כל הלומד תורה זאינו חוזר עליה - דומה לאדם שזורע ואינו קוצר. פנחס צמ

מסכת ברכות יג - טז

דף יב

- סדר ברכות ק"ש אינו מעכב

מתי הולכים אחר המחשבה בתחילת הברכה, ומתי אחר מה שאמר בסופה?

על יין: פתח אדעתא דשהכל, וסיים ביין, יצא.

על שכר: פתח אדעתא דיין, וסיים בשהכל, ספק

ובברכות ק"ש סגי אם חתם כדבעי, או בגלל עצם החתימה שיש בה הזכרת השם, או כיון שבברכה מזכיר תמיד מידת יום ומידת לילה.

- אם לא אמר אמת ויציב שחרית, או אמת ואמונה ערבית - לא יצא ידי חובתו.

- מצות הכריעה: כורע בברוך כחזירא וזוקף בשם כחזירא.

- בי' ימי תשובה אומר המלך הקדוש והמלך המשפט.

- כל שאפשר לו לבקש רחמים על חבירו ואינו מבקש, - נקרא חוטא, ות"ח צריך לחלות עצמו על החולה

- כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו - מוחלין לו על כל עונותיו, ואפי' יחיד.

- לא קבעו פרשת בלק (בגלל הפסוק שכב כארי וגו') בקריאת שמע - משום טורח צבור.

- מפני חמשה דברים קבעו לומר 'פרשת ציצית' בק"ש: מצות ציצית, יציאת מצרים, עול מצות, ודעת מינים, [אחרי לבבכם] הרהור עבירה, [אחרי עיניכם] והרהור עבודה זרה [אתם זונים].

- לראב"ע חייבים להזכיר יציאת מצרים בלילות, ולהכמים בימות המשיח. (אף שהיא תהיה טפילה

עיוני הדף

דף יב

מה ביאור בספק: דנקיט כסא דשיכרא, ופתח אדעתא דחמרא וסיים בדיכרא?
ישנם ג' ביאורים:

- רש"י: שדעתו היתה בשעת תחילת הברכה לומר 'הגפן' ולבסוף אמר 'שהכל'.

- רא"ש: שאמר באמת בהתחלה 'הגפן', וחזר מיד תוך כדי דיבור ואמר 'שהכל'.

- רמב"ם: פתח אדעתא לומר את הברכה הראויה, ולבסוף אמר ברכה שאינה ראויה.

השו"ע (ס' רט' סעי' א וב') הביא את כל השיטות להלכה, א. רמב"ם, ב' רש"י, ג' רא"ש, אכן המ"ב כ' על דברי הרמב"ם שרוב האחרונים חלקו ע"ז, וס"ל דכיון שלא הוציא מפיו את הברכה כדבעי לא יצא.

מה נפסק לגבי הספק של הגמ' במקרה שעל שכר פתח אדעתא לומר הגפן וסיים ב'שהכל'?
התוס' הביאו בזה ב' שיטות:

- הרי"ף כ' דספיקו להקל, ולכן אינו חוזר ומברך מספק,

- ר"י כ' שמספק צריך לחזור ולברך,

והשו"ע שם, פסק כהרי"ף, שאינו חוזר ומברך,

והוסיף הביה"ל, דכ"ז רק בברכות דרבנן, שלכן מספק אינו חוזר, אבל אם יצויר הספק הנ"ל, (לפי כ"א מהשיטות), בברכות דאורייתא, (כגון ברכהמ"ז), יצטרך לחזור ולברך, אך כתב שכיון שהרבה ראשונים חולקים על רש"י (בביאור הספק), ממילא

דבר העורך שלוש פעמים הוי, ובכך מקוים אנו שהעלון יעמוד על חזקתו, וימשיך ביתר שאת וביתר עוז, ונוכח להגדיל תורה ולהאדירה...

ואתחנן את ה' בעת החזיא לאמר וגו' אף תוסף דבר אף עוד ט"ב חזו...

טחח של תפילה

איתא במדרש שטשה רבינו התפלל תקטיו תפילות כשנן ואתחנן, וכי בפניו היה הפי גמה שאמר הקב"ה 'אף תוסף דבר', דאילו היה משה רבינו מוסיף עוד תפילה א' היה נענה, לכך אמר לו 'אף תוסף דבר',

וכמו כן אמר רבי חמא בר תינא (גרות לג) שאם התפלל אדם ולא נענה יחזור והתפלל, שנאמר קחו אף ה' חזק וימאץ ליבך וקחו אף ה',

ונתגב הסטייפלר בספרו חיי עולם בוחל, ואפי' אם יעברו כמה ימים ושנים אשר ידמה לו שלא הועילה תפילתו כלום, אף יניח מלהתפלל וסוף סוף יראה בעיניו שתפילתו הועילה לו מאד, ואמרו חז"ל שיש תפילה שמועלת מיד ויש עד לשלושים שנה, ועוד דמה שנקמה שלא נענה אינו נכון כלל כי אי"א לדעת מה היה המצב אינולוא שהתפלל, דאולי היה המצב יותר גרוע ותפילתו הועילה מהצב, עכ"ל,

ועי' הדברים הנ"ל יש לראות בוויית אחרת מה שעבר על עם ישראל במשך התקופות, וגפרט בתקופה אחרונה שחלק נכבד מעם ישראל נכחד ע"י הגרמנים ימ"ש, וכתבנו לשאל ולחקור איזה התפילות דנשאן כל אותם הקדושים, ומדוע לא הועילה תפילתם להעביר את רוע העירא?

ויתכן לומר שפריחת עולם התורה וריבוי העצם של ספסלים הביכ"ל התורה, ולומדי הדף היום, הם פרי של אותם התפילות, שנענו לאתר המשיים שעה!

מאת הגר"א סעודן שלישיא

החידוץ

היכן מצינו חמור שפוסע
ג' פסיעות לעושה שלום?

לרפואה שלימה לתינוקת אודליה עלזה בת רבקה
בתוך שאר חולי עמו ישראל אמן.

תו אינו יכול לחזור אם קרה לו כהספק של רש"י.

מה הפירוש שמי שלא אמר 'אמת ויציב' או 'אמת ואמונה' לא יצא יד"ח?

- להטור היינו שלא יצא את המצוה כתיקנה, דברכות אינו מעכבות, וכ"פ השו"ע (ס' סו' ס"י)
- לרבינו האי היינו שלא יצא ממש, דס"ל דברכות מעכבות.

רב יוסף אמר האל הקדוש ומלך אוהב צדקה ומשפט, ורבה אמר המלך הקדוש, והמלך המשפט, האם הם חולקים לענין לכתחילה או לענין בדיעבד?

- **להראב"ה** חולקים לענין לכתחילה, אבל בדיעבד דכו"ע אם טעה א"צ לחזור, **להטור** חולקים לענין דיעבד, וקיימ"ל כרבה דלא יצא, **אכן** לגבי 'המלך המשפט':
- **הטור** כתב דג"כ לא יצא דיעבד אם טעה ואמר מלך אוהב וכו', וכ"פ השו"ע ס' תקפב'
- **ר' יונה** כתב דיצא כיון שהזכיר 'מלך', וכ"פ הרמ"א ס' קיח'

דף יג

מה נקרא מפני היראה?

- **רש"י והרמב"ם**: פי' דהיינו מחשש שמא יהרגנו, **הרא"ש** חלק עליהם פשיטא שמותר להספיק, אלא היינו אביו או רבו שחייב במוראו, וכ"פ שו"ע ס' סו' סעי' א',
- ורק בפסוק 'שמע ישראל' ו'ברוך שם' פסק השו"ע שאסור להספיק אפי' מפני היראה כי זה עיקר הייחוד, ורק מחמת יראת מיתה מותר להפסיק,
- **ויש** לציין מה שכתב המ"ב סק"א, שכהיום שאין הדרך להקדים ולענות שלום בבהכ"ס, מעתה חל איסור לענות לכולם, כיון שאין פגיעה בכבוד או במורא אם לא יענה.

כמה דינים בדין מצוות צריכות כוונה. (מתוך דברי המ"ב והביאו"ל ס' סעי' ד')

- י"א בדבר שאין בו אלא אמירה, לכו"ע צריכה כוונה. ב"י סימן תקפ"ט.
- מתעסק בעלמא ועלה המצוה בידו, כגון שנופח בשופר ועלה תקיעה בידו, לכו"ע לא יצא. רמב"ן בר"ה.
- אם הוא סבור שהוא פטור ממנה לכו"ע לא יצא.
- מתכוין בפירוש שלא לצאת לכו"ע לא יצא. ב"י בסימן תקפ"ט, (וע"ש שהרא"ה חולק)
- מצוה התלוי באכילה כגון כזית מצוה בפסח וה"ה אכילת כזית בסוכה בלילה הראשונה. דעת השו"ע ס' תע"ה ס"ד דיצא בדיעבד, אפילו אם לא כיון והב"ח מחמיר שם גם בזה.
- י"א דבמצות ציצית וסוכה הכונה בהם לעיכובא כמו בשאר המצוות, בב"ח ובפמ"ג בסימן ח'.
- דוקא במצוה דאורייתא אבל במצוה דרבנן א"צ כוונה. מ"א בשם הרדב"ז, אך מכמה מקומות בשו"ע משמע שהוא חולק ע"ז וכן מבאר הגר"א בסימן תפ"ט,
- אף שהשו"ע פסק להלכה דמצוות צריכות כונה וא"כ היכא שלא כיון בפעם ראשונה צריך לחזור ולעשות המצוה אעפ"כ לא יברך עוד עליה שלענין ברכה צריך לחוש לדעת ה"א שאין צריך כוונה. מ"א סימן תפ"ט סק"ח, ועי' בבה"ל שיש חולקים עליו.
- בדיעבד יש לסמוך דהיכא שמוכח לפי הענין שעשייתו הוא כדי לצאת, (כגון שהוא בבכה"ס) אע"פ שלא כיון בפירוש יצא אבל בסתמא בודאי לא יצא, ח"א בכלל ס"ח,

מה הם התנאים לקרוא ק"ש בכל לשון?

- **כתב המ"ב והביה"ל ס' סב סעי' ב'**, כמה תאנים, להבין את הלשון,
- שבני המדינה ששם נמצא מדברים אותו הלשון, (והאחרונים דנו בדבריו בזה, עי' ח"י הגרש"ר ריש נדרים),
- לתרגם היטב כל תיבה, (זוה קשה, כגון ושננתם / לטוטפות, כי קשה לדעתם תרגומם המדויק).

מה המקור למה ששמים את היד על העיניים בק"ש?

- **מבואר** כאן בגמ' שרבי כשהיה דורש, היה מעביר ידיו על עיניו כדי לקרוא ק"ש,
- ונחלקו הראשונים למה היה עושה זאת,
- י"א דההמלכה שצריך להמליך את הקב"ה בק"ש היא ע"י רמיזה בעיניים, ולכן היה רבי מכסה את עיניו,
- **והרא"ש** כ' שההמלכה היא ע"י המחשבה בלבד, ומה שרבי היה

לעומת הניסים היותר גדולים)

- **שינוי השם: אברהם:** יש לאו לקרותו אברם, **שרה** (שרי): השינוי היה רק כלפי אברהם, **יעקב:** נשאר שם יעקב כטפל לשם ישראל.

פרק שני

דף יג

מי שקורא ק"ש האם הוא צריך כוונה מיוחדת לצאת יד"ח?

תלוי אם מצוות צריכות כוונה או לא, ואפ"ל אם א"צ כוונה מ"מ אם קרא להגיה צריך להתכוון לקרוא ממש.

מתי מותר לתת ולהחזיר שלום בק"ש וברכותיה?

בין הפרקים: לר"מ שואל ומשיב מפני הכבוד, לר"י שואל מפני הכבוד ומשיב לכל אדם, **באמצע פרקים:** לר"מ שואל ומשיב מפני היראה, לר"י שואל מפני היראה ומשיב לכל אדם.

מה הם בין הפרקים?

בין ברכה א' לב', בין ברכה ב' לשמע, בין שמע ל'והיה', בין והיה ל'ויאמר', ובין ויאמר ל'אמת ויציב' לר"י לא היו בין הפרקים, [וה' אלוקים אמת, וכן הלכה] וחכמים חולקים,

באיזה לשון מותר לומר ק"ש?

לרבי רק בלשון הקודש, [והיו] לחכמים בכל לשון, [שמע]

איזה קטע בק"ש צריך כוונה מיוחדת של קבלת עול מלכות שמים? (ע"פ הרשב"א)

לר"א: עד 'והיו הדברים האלה',

לר"ע ור' אחא: כל הפרשה הראשונה, (על לבבך)

לר"ב **זוטרא:** עד 'על לבבך', (ומכאן והילך: לר"ז מצות קריאה, לר' ישעיה מצות כוונה לבד),

לר"מ: סגי בפסוק ראשון, (ולכן הקורא על מיטתו סגי שיתאמץ רק לזה, והשאר יקרא בנמום),

וכל מה שצריך 'כוונה', צריך לעמוד (ולא ללכת) בשעה שקורא את החלק הזה.

- כל המאריך בדל"ת שבאחד, עד שימליך את ה' בד' רוחות מעלה ומטה -

מאריכין לו ימיו ושנותיו, (אבל לא יחטוף את החי"ת)

- רבי, כשהיה דורש ברבים היה קורא פסוק ראשון של ק"ש כדי לקבל עול מלכות, ודורש בענין יציאת מצרים כדי להזכיר יציאת מצרים בזמנה, ונחלקו אי בכה"ג (שמלמד ברבים, רא"ש), צריך לחזור ולגמור את כל הק"ש.

- פרקדן, אסור לשכב, וכשמתה קצת על צידו מותר, אבל לא יקרא ק"ש כך.

דף יד

- מותר להפסיק באמצע קריאת מגילה כדרך שמפסיק בק"ש.

- **הפסקה בהלל:** כשגומרים אותו, בין פרק לפרק פוסק, באמצע הפרק אינו פוסק, וכשאין קוראים אותו שלם - אפילו באמצע הפרק פוסק.

- מותר לטעום אוכל בתענית עד רביעית.

- הטועם אוכל לא צריך ברכה.

- אסור לתת שלום לחבירו לפני התפילה, ורק במשכים לפתחו מותר.

- אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל.

- אם מתפלל ואחר כך יוצא לדרך - הקדוש ברוך הוא עושה לו חפציו.

- הלן שבעת ימים בלא חלום נקרא רע,

- המשביע עצמו מדברי תורה ולן - אין מבשרין אותו בשורות רעות,

מכסה את עינו ה"ט כדי שלא יטרד בכוונתו.
וכן פסק השו"ע ס' סא' סעי' ה', וכדכתב שם הגר"א.

דף יד

מה ומתי מותר לדבר בקריאת המגילה?

כתב המ"ב ס' תרצב' ס"ב: לדבר סתם ואפי' בד"ת אסור בין השומע ובין הקורא, ורק הקורא, פעמים אפילו לתחלה מותר, כגון לשאול בין הפרקים מפני הכבוד כמו לענין ק"ש, (אבל השומע ג"ז אסור הוא יחסר תיבות מן המגילה).

מתי מותר להפסיק באמצע הפרק בחלל כשאין גומרים אותו?

הרא"ש (ס' ה) כתב דבאמצע הפרק שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם הא לאו הכי אין לו לפסוק, וכ"פ השו"ע ס' ס' תכב ס"ד, **מהרמב"ם** משמע שמספיק לכל דבר כמה שירצה, (דא"ז אלא כקריאת תהילים בעלמא).

והנה נחלקו הראשונים אי מברכים על הלל של ר"ח, ונשנו בזה ג' שיטות:

דעת הר"ף דרך בציבור מברכים ולא ביחיד,

דעת הרמב"ם ורש"י, דבציבור נמי אין מברכים, (דאין מברכים על מנהג כמו בחיבוט ערבה)

דעת ר"ת והרא"ש, דאפי' יחיד מברך. (כמו שמברכים על יו"ט שני אף שאינו אלא מנהג)

ומעתה כתב הא"ר (הובא בביה"ל) דלדעת הפוסקים דיחיד אין מברך על הלל אין שייך בזה שם הפסק כשקורא ביחיד, ולכן מותר להפסיק לכל מה שירצה וכשי' הרמב"ם, (והוא לשיטתו) **אכן** מדברי המחבר שהביא למעלה דעת הרמב"ם שאין מברכין כלל בר"ח על הלל ושנהגו כוותיה, והכא סתם בדין ההסק כהרא"ש שאין להפסיק אלא מפני הכבוד, משמע דס"ל דדין זה שייך לכו"ע, [ועי' הטעם בביה"ל].

האם מותר לבלוע את מה שטועם ולא לברך, ומה הדין לגבי תענית?

לגבי ברכה נחלקו הראשונים:

שיטת הרמב"ם: שמוטר לטעום ולבלוע, בלי ברכה, אבל רק עד רביעית.

שיטת ר"ח (בתוס'): שמוטר לטעום ולפלוט כמה שירצה, אבל אם הוא בולע אפי' כל שהוא בעי ברכה.

והשו"ע ס' ר' ס"ב הביא בסתם את שיטת הרמב"ם ובשם י"א את שיטת ר"ח, וכ' הרמ"א ע"ז דספק ברכות להקל.

אכן לגבי תענית כו"ע מודו דלא התירו אלא לטעום ולפלוט, וגם זה רק עד רביעית, וכ"פ השו"ע ס' תקסז' ס"א, [והטעם דתענית חמירא טפי משום דס"ס הוא נהנה, אבל לגבי ברכה בעי הנאת מעין]

רק נחלקו הראשונים האם היתר טעימה בתענית נאמר רק בתענית יחיד, או אפי' בכל תענית ציבור,

דברא"ש משמע דרק ביו"כ ובט"ב אין היתר טעימה, דב' צומות אלה לא תלויים בקבלתו, ושאר התעניות דינם כתענית יחיד, וכ"פ שו"ע שם.

אכן בתרומת הדשן מבואר דכל תענית ציבור דינא הכי שאינם תלויים בקבלתו, ורק בתענית יחיד יש היתר טעימה, וכ"פ הרמ"א שם.

מה מונח באיסור לתת שלום לחבירו לפני התפילה?

איסור לומר 'שלום' כי זהו שמו של הקב"ה, אבל פגע בחבירו בשוק מותר, ונהגו להחמיר כדי שלא יבוא להתעכב, ואם התחיל לברך הברכות כיון שקיבל עליו עול מלכות שמים בברכות, אין לחוש כל כך, איסור להקדים לפתחו של חבירו, אפי' כדי לומר לו 'צפרא דמרי טב', י"א, דשלום בפה מותר, וכל האיסור הוא רק כריעה אסורה, ובזה י"א שהאיסור הוא רק במשכים לפתחו, וי"א דבכל גוונא אסור, (כ"ז כתב השו"ע ס' פט' ס"ב ע"ש)

מה יעשה מי שלא לו היו לו טלית ותפילין עד אחר ק"ש, ורוצה עתה להניחם לפני תפילת י"ח?

בגמ' מבואר שאיחרו להביא לרב את תפילין, לכן קרא ק"ש ואח"כ הניח התפילין ושוב התפלל,

ודייקו מכאן התוס', דמותר להניח טלית ותפילין בין גאל ישראל לשמונה עשרה,

אכן כ' דיש לחלק בין תפילין שהם קשורים יותר לק"ש ולכן אינם הפסק, מאשר הטלית, **וכתבו** עדו שאין ראייה שמוטר לברך דדילמא רב היה מניחם בלא ברכה,

ובב"י הביא בשם הר"מ מקוצי שאם לא הגיע עדיין לגאל ישראל יכול להניח הטלית והתפילין בלי ברכה, אבל אם כבר הגיע לגאל ישראל לא

- מי אמר 'ה' אלוקים אמת', והפסיק או המתין, נחלקו אי בעי לחזור ולומר 'אמת ויציב' או לא, ולהלכה א"צ.

בלילה שאין חובת ציצית, מה אומרים מפרשת ציצית כדי להזכיר יציאת מצרים?

יש דין שאם התחיל את הפרשה הוא חייב לגומרה, רק נחלקו מה נקרא התחלה, י"א דמ'ואמרת אליהם', נקרא התחלה,

י"א דג"ז אינו התחלה, עד 'ועשו להם ציצית',

ואנן אומרים עד 'ואמרת' וחוששים שזה התחלה, לכן גומרים את כל הפרשה,

- אם אומר 'אני ה' אלהיכם' - צריך להוסיף 'אמת', ואם לאו יכול לסמוך על מה שאומר 'מודים אנחנו לך ה' אלהינו שהוצאתנו מארץ מצרים וכו' שבוה מזכיר את יציאת מצרים.

מה טעם סידור פרשיות ק"ש כך?

שמע: א. קבלת עול מלכות שמים, ב. יש בה ללמוד ללמד ולעשות, (ג)

והיה: א. קבלת עול מצות, ב. ללמד ולעשות, (ב)

ויאמר: עשיית מצוות (לעשות) (א)

- צריך להניח תפילין לפני ק"ש, (כדי שלא תהיה קריאתו עדות שקר, או כעולה בלא מנחה), ואם יעבור זמן ק"ש ואין לו תפילין יקרא בלי תפילין.

דף טו

- המפנה ונוטל ידיו, ומניח תפילין וקורא קריאת שמע ומתפלל, זו היא מלכות שמים שלמה, ומעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, וכאילו טבל.

- מי שאין לו מים לרחוץ ידיו - רוחץ בכל מידי דמנקי.

- אין לחזור אחר מים ליטול ידיו לקריאת שמע, אבל לתפלה חוזר, מלפניו פרסה, ומלאחריו רק פחות ממיל.

האם יש דין להשמיע לאזנו בק"ש, ובברכה'ז, ובברכה על התרומה?

לגבי ק"ש: לר' יוסי לא יצא אפי' דיעבד, [שמע], לר' יהודה יצא בדיעבד, וכן הלכה, לר"מ יצא לכתחילה, [על לבבך אחר כוונת הלב].

ולגבי ברכהמ"ז וקריאת המגילה: הכל כנ"ל, ורב יוסף סובר שבמצוות אלה כו"ע מודו שלכל הפחות בדיעבד מהני.

לגבי ברכה על התרומה (חרש): י"א לכתחילה, וי"א בדיעבד.

- קרא ולא דקדק באותיותיה, רבי יוסי אומר: יצא, רבי יהודה אומר: לא יצא. והלכה כר' יוסי.

- שלש הנה לא תשבע

- **שאלו ועצר רהם** - מה רחם שמכניסין לו בחשאי, מוציאין ממנו בקולי קולות, ק"ו לשאלו שמכניסים לו בקולות, שמוציאין ממנו בקולי קולות! מכאן תשובה לאומרים אין תחיית המתים מן התורה.

- צריך לכתוב בתפילין אפי' הצוואות על התפילין גופייהו. [וכתבתם]

- צריך ליתן ריוח בין הדבקים. (כגון על לבבך, על לבבכם וכו') [ולמתתם]

- כל הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה - מצננין לו גיהנם.

דף טז

- **כנהלים** נטיו כגנות עלי נהר **כאהלים** נטע - מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה - אף אהלים (של תורה) מעלין את האדם מכף חובה לכף

יניח אלא התפילין ולא הטלית, (אפי' אם הוא לא מברך), וכ"פ בשו"ע ס' סו' ס"ח, והרמ"א הוסיף דלפני גאל ישראל נהגו לברך על התפילין, ובמ"ב סקמ"ב הביא שהפרי"ח סובר שיש לברך על התפילין אפי' בין גאל ישראל לעמידה, ויש לציין כאן את הפסק של המ"ב בשם המ"א דמוטב שיתעכב אחר תפלת הצבור וישאל תפילין כדי שיקרא ק"ש ויתפלל בתפילין, מאשר להתפלל בציבור בלי טו"ת.

דף טו

האם להלכה צריך לחזור אחר המים לפני התפילה כדי ליטול ידי?

בגמ' מבואר שיש חילוק בין ק"ש שאין לחזור אחר המים, לבין תפילה שצריך לחזור, וכן היא גר' הרי"ף, ובטעם החילוק, **רש"י** כתב: דה"ט דק"ש יש לו זמן קבוע וחיישינן שמא יעבור הזמן, אבל תפילה אין לה זמן קבוע. **רשב"א** (מקשה דגם תפילה יש לה זמן), ומבאר דק"ש דאורייתא ולא עשו חיזוק, אבל תפילה דרבנן עשו חיזוק, **ר' יונה** ביאר דק"ש שהוא מה"ת, חששו שמא יעבור זמנו, ואילו תפילה שהיא רק דרבנן, לא חששו שמא יעבור הזמן, **אכן** התוס' מחקו גירסא זו מן הגמ' בגלל קו' הרשב"א, וכתבו דגם לתפילה אין לחזור אחר המים, **והטור** (לפי ביאור ה"ב) הכריע בזה שאם לא הגיע סוף זמן תפילה יחזור אחר המים, אבל אם כבר הגיע לא יחזור, אלא ינקה בכל מידי דמינקי, וכ"פ השו"ע ס' צב' ס"ד.

דף טז

מה כוונת הגמ': שאם פתח בלמען ירבו ימכם, דסריכה נקט?

רש"י: פי' דהיינו שאם הוא מוצא את עצמו אחר המילים הנ"ל, וא"י אם אמר את כל המילים, חזקה שהוא אמר את הכל עד אז, דפרשת ויאמר שגורה בפיו, ומשמע שלפני כן אם הוא מסוק צריך לחזור עד שיצא הספק מליבו, **רשב"א** (ורוב הפוס'): פי' דהיינו אם הוא מסופק אם הוא עומד ב'וכתבתם' הראשון או השני, והוא יודע בודאי שאמר למען ירבו ימכם, הוא יכול לתלות בזה שודאי הוא אוזח בוכתבתם השני, וכ"פ השו"ע ס' ס"ד סעי' ד', והוסיף המ"ב שאם הוא מתפלל בציבור עליו לראות היכן הש"ע אוזח ולפ"ז לרדן לעצמו.

למה צריך להתבטל ממלאכתו כשקורא פרק א' דק"ש?

בפשוטו ה"ט דפרק ראשון מה"ת, אכן הקשו התוס' דזהו ש"י ריו"ח לעיל, אבל רבא עצמו ס"ל שרק פסוק ראשון הוא מה"ת, וכ' שאה"נ שלרבא סגי בפסוק ראשון, **אכן** הרי"ף כ' דגם לרבא דס"ל שרק פסוק ראשון מה"ת, החמירו בכל הפרשה הראשונה כדי שלא יעשה אותה עראי, כמו שהחמירו לגבי איסור רמיזה, וכ"פ השו"ע ס' סג' ס"ז.

קרא ושעה ואינו יודע להיכן טעה, להיכן חוזר?

באמצע הפרק - חוזר לראש הפרק,

בין פרק לפרק - יחזור לפרק ראשון,

בין כתיבה לכתיבה (וכתבתם) - יחזור לוכתבתם הראשון. אבל אם פתח בלמען ירבו ימכם - סריכה נקט ואתי.

- מותר לקרוא ק"ש בראש האילן, ולפרק ראשון דק"ש צריך להתבטל ממלאכתו, אבל לא לתפילה, ורק בראש הזית וראש התאינה מותר, ולאומן בלבד שדעתו מיושבת שם אבל לא לבעה"ב,

מה מותר לפועלים להתפלל ולברך?

אם עושים בשכרם: מתפללים מעין י"ח (הבינונו), אין מברכים לפני אכילתם, ובברכהמ"ז, ברכה א', ובברכה ב' כולל את בונה ירושלים, ותו לא, **אם עושים בסעודה** (או שבעה"ב מיסב עימהם): מתפללים י"ח בשלימות, מברכים לפנייה ולאחריה כתיקונן, ותו לא, (ולר"י אפי' כל אדם מתפלל הבינונו)

- חתן פטור מקריאת שמע, (בכונס דווקא בתולה ולא אלמנה) כי הוא טרוד בטירדא דמצוה, [בלכתך בדרך], ולהכמים יכול לקרוא אם רוצה, ור"ג חולק, אבל הוא בעצמו קרא

- אונן אסור לרחוץ בלילה בראשון שאחר הקבורה, וקסבר ר"ג שא"ז אלא מדרבנן ולא גזרו באיסטנסי ולכן הוא רחץ כשתה אשתו.

- **עבדים:** אין עומדים בשורה ולא מקבלים עליהם תנחומין, ולא אומרים ברכת אבלים, ואין קוראים להם אבא או אימא, רק אומרים 'המקום ימלא חסרונוך', ור"ג קיבל תנחומים על טבי כי הוא היה עבד כשר,

- אין קורין אבות אלא לשלשה, ואין קורין אמהות אלא לארבע, כי רק הם חשובים.

- כן אברכך בחיי: זו קריאת שמע, בשמך אשא כפי: זו תפלה, והעושה כן נוחל ב' עולמות,

- כמה סגנוני תפילות שהיו האמוראים מוספים בסוף התפילה.

תשובה לחידון הקודם: התשובות נמצאו בגיליון עצמו! [הגליון מס' 2]

א. לפי דחיית הגמ' אנשי משמר היו אומרים רק 'אעגבת עולם', כי עדיין לא הגיע זמן לומר יוצר אור, ורק לאחר מכן היו אומרים יוצר אור.

ב. מי שקרא באונס ק"ש דערבית לאחר שעלה עמוד השחר, אינו אומר ברכת השכיבנו, ואינו אומר אלא ברכת גאול ישראל.

פרפראות:

שאלו את הצמח צדק מפני מה אומרים בשמונה עשרה ואלקי יעקב ולא ישראל, כאשר אמרו בגמרא כאן, ישראל עיקר ויעקב תפל? ויען ויאמר, לולי ה' שהי' לנו יאמר נא ישראל, וכוונתו כי בשש תיבות אלו (אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב) יש כ"ו אותיות כמספר השם בן ארבע, ואם היינו אומרים ישראל תחת יעקב יהיו שבע ועשרים אותיות, ולא יהיו כמספר השם. וזה פירושא דקרא "לולמי", ר"ל אם לא לכוונת השם שהי' לנו, אז אמרנו שם ישראל. ודפח"ח. (מספר דף על דף).